

เมืองอูทัยธานีมีหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของกรมศิลปากรยืนยันไว้ว่า เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อประมาณ 3,000 ปี มาแล้ว โดยพบหลักฐานยืนยันในหลายพื้นที่ เช่น โครงกระดูก เครื่องมือหินกะเทาะจากหินกรวด ภาพเขียนสมัยก่อนประวัติศาสตร์บนหน้าผา (เขาปลาร้า) เป็นต้น

根据泰国历史学家的研究表明，城市是在 3,000 年前史前人居住的地方，在附近的很多地区都出土了文物，如：古人的骨骼、沙石制成的石器、（八拉山）岩石上的史前洞壁画等。

ตำนานเก่าเล่าว่า ในสมัยกรุงสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองนั้น ท้าวมหาพรหมได้เข้ามาสร้างเมืองที่บ้านอูทัยเก่า คือ [อำเภอหนองฉาง](#) ใน ปัจจุบันนี้ แล้วพวคนไทยเข้ามาอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านคนมอญและคนกะเหรี่ยง จึงเรียกว่า "เมืองอูไทย" ตามกลุ่มหรือที่อยู่ของคนไทยซึ่งพากันตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น มีพืชพันธุ์และอาหารอุดมสมบูรณ์กว่าแห่งอื่น ต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทางเดินและเกิดคันคาน้ำ เมืองอูไทยจึงถูกทิ้งร้าง จนในที่สุด พระตะเบิดได้เข้ามาปรับปรุงเมืองอูไทย โดยขุดที่เก็บกักน้ำไว้ใกล้เมือง และพระตะเบิดได้เป็นผู้ปกครองเมืองอูไทยเป็นคนแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา

古代素可泰王朝在旺期内，有位叫哈婆王在古代的泰村即今的昌建立城市，然后泰国人居住在孟族和卡良族原住的地方之中，因此当地的原住民根据泰国人和泰国人云集居住的城市，将城市称“泰城（泰国城市）”，城市的粮食以及产品等方面都其它地区，但是后来河流的方向有改，引起了旱灾，泰城因此被放弃并荒了一段，后来有一位叫帕塔博王行修泰城市，在城市附近挖掘水，帕塔博王是大城王朝代的第一个泰王。

เมืองอูไทยต่อมาได้เรียกกันเป็น "เมืองอูไทย" คาดว่าเพี้ยนไปตามสำเนียงชาวพื้นเมืองเดิม ได้มีฐานะเป็นหัวเมืองด่านชั้นนอก มีพระพลสงครามเป็นนายด่านแม่กลอง และพระอินทรเดชเป็นนายด่านหนองหลวง (ปัจจุบันแม่กลองคือ [อำเภออัมพวา จังหวัดตาก](#)) และหนองหลวงคือตำบลหนองหลวง อำเภออัมพวา) คอยดูแลพม่าที่จะยกทัพมาตามเส้นทางชายแดนด่านแม่ละเมา

泰城后来被称“泰城（泰文的写法不一）”是跟据原住民的音方式而得名，城市是大城王朝外的主要城市，由帕蓬宋坎将湄功的守；由帕因托洛德将的守（目前的湄功即达府安；即达府安），主要任在于看守和察来自湄拉茂的甸的。